

2014-03-22

Trädvårdsplan

LONA Projekt "Skyddsvärda träd och trädmiljöer på Särö"

Fiona Campbell FdSc (Arbor)
NÄRNATUREN-VÄSTSVERIGE AB

Innehåll

Trädvårdsplan – LONA Skyddsvärda träd och trädmiljöer på Särö	2
1. Introduktion.....	2
2. Trädinventering	2
3. Trädens hälsotillstånd.....	5
4. Risker och skador.....	6
5. Trädvårdsinsatser och skötsel	7
6. Marken runt trädet.....	8
7. Skydda träden vid arbeten	9
8. Rotskyddszon.....	10
9. Skyddsvärda träd och värdefulla trädmiljöer	11
10. Trädfällning – om träd måste fällas hur ska de ersättas?.....	12
11. Trädbeskärning – riktlinjer för beskärningsbehov.....	12
12. Rätt årstid	12
13. Beskärning – vilken sorts beskärningsalternativ är bäst?	13
14. Beskärningsintervall	14
15. Riskträd – besiktningsrutiner.....	14
16. Trädrester – död ved och höga stubbar	15
17. Nyplantering	15
18. Tidsplan för åtgärderna	16
19. Kostnader och budgetering	16
20. Målbilden för träden i området.....	16
Bilaga 1 -Bestämmelser och lagstiftning – kultur och naturvärden	18

Trädvårdsplan – LONA Skyddsvärda träd och trädmiljöer på Särö

1. Introduktion

- 1:1 Författaren av denna trädvårdsplan har arbetat inom trädvårdsindustri i c. 10 år och har studerat ämnet Arboriculture vid Myerscough College, Lancaster University, UK. Författaren avlade sin FdSc (Arbor) examen 2010.
- 1:2 Rapporten har beställts av Maria Bergenstjerna, projektansvarig för LONA projektet 'Skyddsvärda träd och trädmiljöer på Särö'. Innehållet är baserat på ett önskemål att skapa en skötselplan för de skyddsvärda träden i området.
- 1:3 I de flesta fall när man skapa en trädvårdsplan så har man ett trädbestånd och en ägare men det här fallet är lite annorlunda. Träden i tätorten Särö ägs av ett flertal olika aktörer och majoriteten av träden som har inventerats är belägna i privata trädgårdar.
- 1:4 Med avsaknad av en ensam förvaltare är det inte möjligt att skapa rutiner och planerar trädvårdsinsatser för varje enskilt träd. Detta innebär att innehållet i denna trädvårdsplan kommer att bestå huvudsakligen av allmänt råd och allmänna rekommendationer.

2. Trädinventering

- 2:1 Trädinventering utfördes mellan 2011 och 2013 av Maria Bergenstjerna, projektansvarig för LONA projektet. Inte alla träd i tätorten inventerades och inventeringen därmed täcker inte hela trädpopulationen på Särö (en mer genomgående diskussion kring detta finns i projektets slutrapport). Materialet i denna trädvårdsplan bör betraktas som ett stickprov som ger en uppfattning av hur trädbeståndet i Särö ser ut.
- 2:2 Trädinventering gjordes med utgångspunkt i de fjorton kärnområden som definierades i LONA projektets ansökan. Efter insamling av uppgifter avgränsades fyra större områden; Åleviksgärdet, Stallbacken, Gamla gärdet och Algusered (se figur 1).

Figur 1: De fyra trädmiljöer som inventerades

- 2:3 Inventeringsmaterial har sammanställts i en databas och analyserats av Fiona Campbell 2014 som underlag till trädvårdsplanen.
- 2:4 Sammanlagt inventerades 388 träd därav 43 stubbar/kvarlämning av borttagna träd (se tabell 1 & 2). Det totala antalet levande träd i inventeringsmaterialet är 345.
- 2:5 Alla träd som har inventerats skulle kunna räknas som särskilt skyddsvärda men enligt definitionen från Naturvårdsverket och Länsstyrelsens inventering modellen är det en fråga om träd med ett omfång av 250 cm eller större, håll träd och träd äldre än 140-200 år (se avsnitt 9 för mer information). I inventeringen utförd av Maria Bergenstjerna har ytterligare skyddsvärda trädklasser inkluderats, exempelvis träd som har potentiell av vara särskilt skyddsvärda, som ersättare till de grövre träden och träd som är eller har rödlistade arter knutna till sig samt även träd som står i alléer.
- 2:6 Enligt denna definition har 165 träd av de 345 levande träd klassats som skyddsvärda träd. Det största trädet med en omkrets av 492 cm finns i Åleviksgården. Den trädart som dominerar bland de särskilt skyddsvärda träden är skogseken (*Quercus robur*) och 76 av de särskilt skyddsvärda träden har ett omfång av mer än 3 meter (se figur 2).

Tabell 1: Sammanställning av träden som inventerades 2011-2013

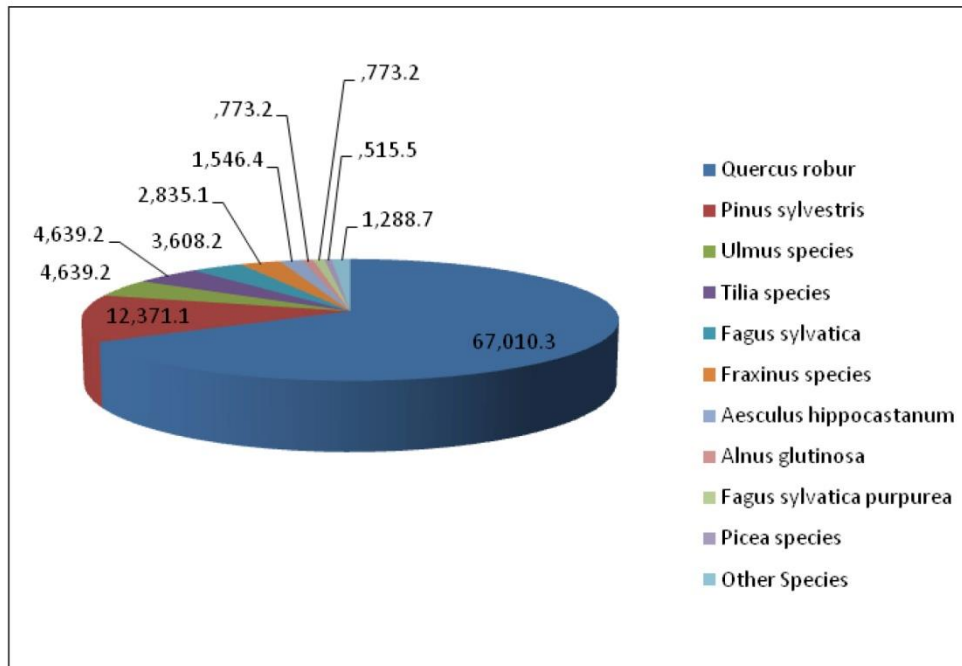
Species	DBH Class (cm)									Total Standard Error
	0-7,6	7,6-15,2	15,2-30,5	30,5-45,7	45,7-61	61-80	80-96	96-127	> 127	
Broadleaf Deciduous Large (BDL)										
Quercus robur	0	1	5	27	44	70	51	40	22	260 (±0)
Ulmus species	0	0	1	5	5	5	2	0	0	18 (±0)
Tilia species	0	0	0	1	5	8	0	2	2	18 (±0)
Fagus sylvatica	0	0	0	0	5	4	2	3	0	14 (±0)
Fraxinus species	0	0	0	0	2	2	2	3	2	11 (±0)
Alnus glutinosa	0	0	0	0	1	1	0	0	1	3 (±0)
Fagus sylvatica purpurea	0	0	0	0	1	0	1	1	0	3 (±0)
Salix caprea	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2 (±0)
Fagus species	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1 (±0)
Total	0	1	6	33	65	91	58	49	27	330 (±0)
Broadleaf Deciduous Medium (BDM)										
Aesculus hippocastanum	0	0	0	0	0	1	5	0	0	6 (±0)
Betula species	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1 (±0)
Total	0	0	0	0	0	2	5	0	0	7 (±0)
Conifer Evergreen Large (CEL)										
Picea species	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2 (±0)
Total	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2 (±0)
Conifer Evergreen Medium (CEM)										
Pinus sylvestris	0	1	1	4	27	11	4	0	0	48 (±0)
Taxus baccara	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1 (±0)
Total	0	1	1	5	27	11	4	0	0	49 (±0)
Grand Total	0	2	7	38	92	106	67	49	27	388 (±0)

Tabell 2: Trädarten i Latin och Svenska

Latin	Svenska
Quercus robur	Ek
Pinus sylvestris	Tall
Ulmus	Alm
Tilia	Lind
Fagus	Bok
Fraxinus	Ask
Aesculus	Kastanj
Alnus	Al
Fagus sylvatica purpurea	Blodbok
Picea	Gran
Other	Övriga

Species Distribution of All Trees

2014-02-16

Figur 2: Artfördelning i procent

3. Trädens hälsotillstånd

- 3:1 Eftersom inventering utfördes av den projektansvariga är informationen i databasen begränsad. Bedömningen av trädens hälsotillstånd är baserad endast utifrån de anteckningar som fanns som underlag och kan vara bristfällig. Den insamlade informationen antyder dock ett antal trender. Av de 345 levande träd så bedömdes 31 stycken i behov av omgående vård. De huvudsakliga anledningarna till detta är ihålligheter, stamskador och tecken på svampangrepp. Sammanlagt 296 av alla de inventerade träden bör planläggas för rutinmässiga vårdinsatser. Det som kan behövas i dessa fall är underhållsbekärningar där man rensa kronan

från döda och korsväxande grenar. Det kan dock vara en fråga om andra typer av vårdinsatser (se avsnitt 13:1).

- 3:2 Det finns 11 askar och 17 almar inventerade och dessa träddarter hotas av askskottsjukan och almsjuka. Några av de stora ekarna är bärare av svamparterna oxtungsvamp, svavelticka och andra svamparter som vållar röta i träden. Det finns ingen notering på jätteticka, honungsskivling eller stubbdyna.
- 3:3 Efter inventering av en naturvårdsexpert har det även framkommit att det finns höga naturvärden i området. Hänsyn bör även tas till närvaron av i synnerhet de rödlistade arterna som finns på ett flertal träd i inventeringsmaterialet.
- 3:4 Av alla träd som inventerades är c. 16 stycken i behov av närmare kontroll, i första hand en okulär besiktning. Ett träd bedöms som kritisk och bör riskbedömas omgående. Bland de övriga som bör besiktigas är det stamskador och försämrade vitalitet som anges som anledning till vidare undersökningar.

4. Risker och skador

- 4:1 När man äger träd så är det inte så ovanligt att man känner en viss oro för att träd ska plötsligt falla eller vältras i stormväder och därmed även vållar person- och materiella skador. Det som är avgörande i de här fallen är huruvida träden utgör en risk. Om ett träd finns i ett område utan mänsklig närvaro och inte är omringat av exempelvis byggnader, vägar, bilar mm. finns det endast en extrem liten chans att någon eller någonting blir skadad.
- 4:2 Om trädet finns i en tätortsmiljö, i en trädgård eller utmed en väg då ökar chanserna till att det vållar skador om hela eller delar av trädet skulle plötsligt falla. Detta är fallet för de flesta träd som har inventerades i detta projekt.
- 4:3 Det är därmed av vikt att utreda huruvida varje enskild träd som har försämrade hälsotillstånd utgör en risk. Det som man behöver göra är en riskbedömning.

Bedömning tar ett antal faktorer i beaktning.

- Hur sannolikt är ett trädbrott eller vältra

- Vad finns i målområde
- Omfattning av skador och påföljderna

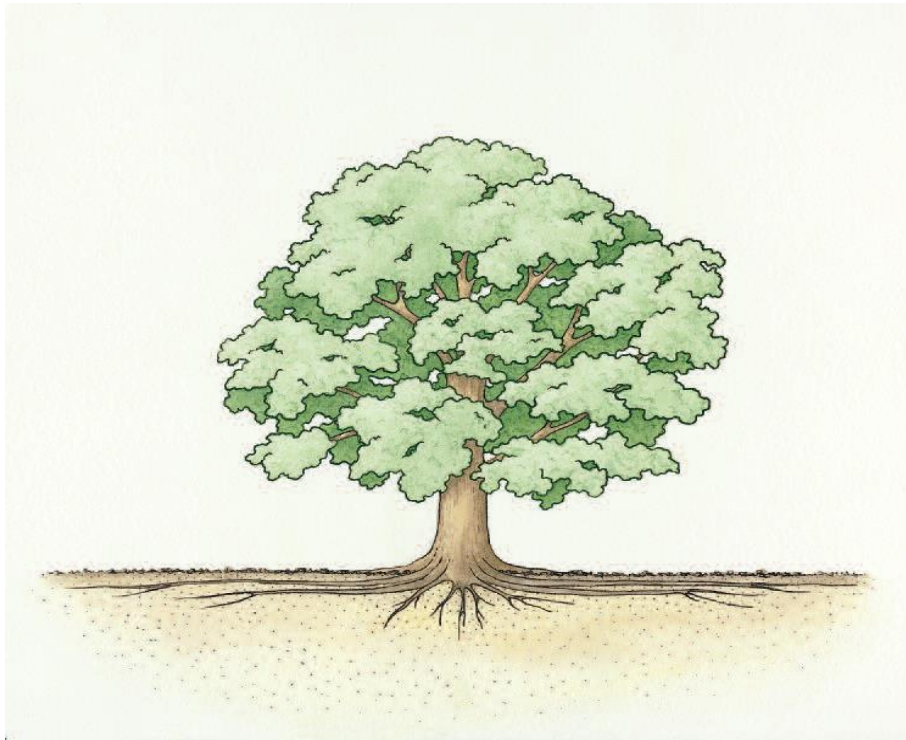
- 4:4 Men en riskbedömning utförd kan man sedan välja den bästa typen av trädvårdsinsats.
- 4:5 Utifrån analysen av dessa faktorer kan man skapa en hotbild där riskerna bedöms på en skala: stor, betydande, markant, lindrig, minimal eller obetydlig. När bedömning är gjort kan man komma med rekommendationer.
- 4:6 Rekommendationer är unika till varje träd. Dessa kan leda fram till beslut såsom regelbundna besiktningar, avlastningsbeskrining, kronreducering, högstubbning eller trädfällning.
- 4:7 Det finns ett antal träd (c. 16 stycken därav minst 7 skyddsvärda träd) i inventeringsmaterialet som är i behov av besiktningar främst på grund av skador, exempelvis ihålligheter och svampangrepp. Efter besiktning kommer det säkert fram att det finns ett antal träd som bör riskbedömas och alla dessa träd kommer sannolikt att vara i behov av omgående trädvårdsinsatser.

5. Trädvårdsinsatser och skötsel

- 5:1 Oavsett om man förvaltar ett eller hundratalsträd är det alltid bra om man har en plan för hur skötsel ska gå till väga. Har man en plan att följa är det lättare att hålla reda på vad som har gjorts och när man behöver trädvårdsinsatser i framtiden. Det hjälper också att budgetera för vårdbehoven.
- 5:2 Skötselplanerna varierar beroende på trädens ålder och hälsotillstånd. Nyplanterade träd har en skötselplan som skiljer sig avsevärd från gamla, grova träd. Friska träd underhålls på ett sätt medan skadade träd på ett annat.
- 5:3 Eftersom målsättning med projektet har varit att inventera de skyddsvärda träden kommer skötselrådet i den här trädvårdsplanen att fokusera på skötsel och vård av vuxna träd.

6. Marken runt trädet

- 6:1 Träd står på en plats och kan inte flytta sig själva. De behöver utrymme att växa och det är viktigt att utrymmet inte störs allt för mycket. Trädens rötter har behov av plats under jorden, träd behöver näring och vatten från jorden, stammen och kronan bör ej skadas (se Figur 3).

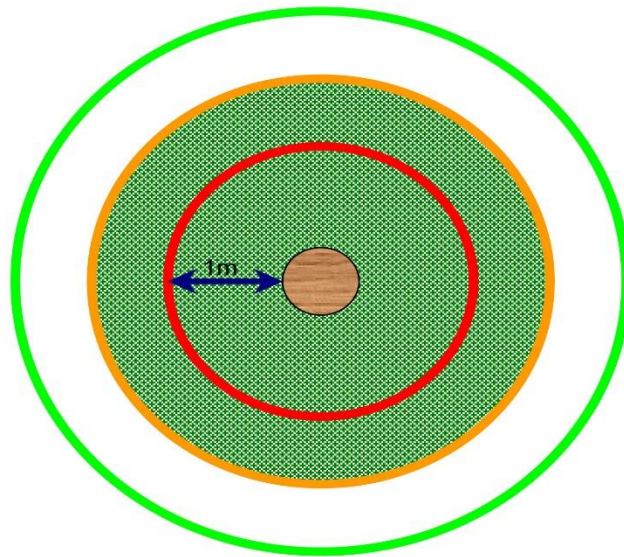
Figur 3: Trädets rötter är relativt ytliga och utanför krongränsen

- 6:2 Det kan uppstå problem när träd växer i tätortsmiljöer. Ibland står de nära byggnader eller står på en plats där man ska bygga. Träd kan utsättas för skador när man klipper gräs eller gräver ledningar.
- 6:3 Det finns några generella råd som man kan följa för att undvika framtida problem.
- Undvik att förhöja marknivån runt trädet
 - Undvik att gräva inom rotskyddszonen (se nedan)
 - Undvik att skada stammen med trädgårdsmaskiner
 - Ta hänsyn till trädet om du ska ändra din trädgård eller bygga i området
 - Om trädet blir skadat anlita en renommmerad arborist för besiktning
 - Om trädet blir svampangripen eller om kronans vitalitet försämras anlita en renommmerad arborist för besiktning
 - Om trädet står olägligt kan man utföra trädbeskärning

7. Skydda träden vid arbeten

- 7:1 Många träd blir skadade när ett byggnadsprojekt sätts igång och om trädet ska vara kvar på platsen kan det vara bra att planera innan de stora, tunga maskinerna påbörjar sitt arbete. Det är lätt hänt att de skadar grenar, repar barken och stöter mot stammen.
- 7:2 Att skära av rötterna är en vanlig förekommande händelse när man gräver diken för att lägga rör och ledningar. Det kan vara bra att fundera på var rötterna finns och hur man kan arbeta runt dem för att undvika skador. De flesta rötterna finns 15 – 200 cm under marknivån men hur långt rötterna sprider sig horisontellt varierar från träd till träd.
- 7:3 En bra grundregel är dock att ju närmare ett träd man gräver desto större blir skadorna. Särskilt svårt blir det för träd om du skär bort de större rötterna. Att skada de stora rötterna är inte bara en risk för trädets hälsa - det kan även göra trädet instabil. Träd kan välta om det är endast en sida av rotsystemet kvar.
- 7:4 När man förändrar ett landskap används ett antal olika maskiner och allt körande pressar ihop jorden. De känsliga fina rötterna, som finns relativt nära marknivån, blir lätt tillplattade. Det är dessa rötter som är nödvändiga för upptagning av luft och vatten och de kommer att ha svårt att växa och förse trädet med vatten och mineraler.
- 7:6 Rötterna behöver vara i jord som ger dem tillgång till luft, vatten och mineraler. De behöver utrymme att växa och de mår bäst i de översta 15-30 cm av jorden. Det är därför inte heller bra att täcka över marken runt ett träd med jord. Det behövs endast några centimeter mer jord för att rötterna ska kvävas.
- 7:7 Det bästa är att skydda träden innan någonting sker. Man kan skärma av området runt trädet med staket som gör det omöjligt för maskiner att komma i närheten. Man kan komma överens med de som utför arbetet att de endast får köra på bestämda vägar och att de måste parkera, lasta av, förvara varor på bestämda platser. Alla dessa områden bör dessutom vara på ett bra avstånd ifrån trädet som ska skyddas.
- 7:8 Om man inte kan undvika att arbeta i närheten av träd skall man överväga om det bör sparas. Trädet bör inte heller stå för nära en eventuell ny bebyggelse. Om det inte går att undvika att gräva i närheten av träd kan skadorna minimeras genom att gräva under rötterna snarare än att skära igenom dem.

8. Rotskyddszon

Figur 4: Rotskyddszonen

8:1 Rotskyddszon

Zon 1: Förbjudet område att gräva i. Rekommendation från Länsstyrelsen är 2m

Zon 2: Försiktighetsområdet som motsvarar 15 x DBH eller 4 x omfångsmåttet.

Zon 3: Tillåtet att arbete inom detta område

8:2 Om rotsystemet skadas påverkar det trädets hälsotillstånd och stabilitet. Det är därför av vikt att skydda det. Detta gör man bäst genom att skapa en rotskyddszon. Detta är ett utmätt område runt trädet baserat på måttet på trädets DBH eller omfångsmått. Måttet tas 1, 3 m från marken. Man bör avgränsa området med ett staket.

8:3 För att räkna ut rotskyddszon gäller följande:

Området ska helst vara 15 gånger stammens DBH (c. 4 gånger stammens omfång)

Exempel: trädets omfång är 3,14m = 100cm i diameter (DBH) = 15 meters rotskyddszon

8:4 Mer information finns i broschyren "Skydda träden vid arbeten" (Länsstyrelsen 2014)

9. Skyddsvärda träd och värdefulla trädmiljöer

9:1 I Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för skyddsvärda träd står följande:

Med särskilt skyddsvärda träd avses:

- jätteträd; träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd.
- mycket gamla träd; Gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- grova hålträd; träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hållighet i huvudstam

9:2 Det finns flera anledningar till att Naturvårdsverket har skapat åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd.¹ Gamla träd har egenskaper som unga träd saknar. En av de viktigaste egenskaper är att de utgör unika livsmiljöer för andra organismer, exempelvis fladdermöss, fåglar, lavar, mossor, insekter och svampar. Gamla, grova skogsekar kan husera upp till 1500 olika arter.

9:3 Jätte träd trivs bäst i vissa typer av miljöer men det viktigaste är att de står fritt och har tillgång till ljus. Det är också av vikt att dessa träd inte står för långt ifrån varandra. Det behövs rimliga avstånd mellan träden så att de organismer som är beroende av träden som livsmiljö kan fortsätta existera. När träd avverkas eller försvinner av andra anledningar finns det en risk att arter knutna till de gamla träden på sikt utrotas. Det är även av vikt att behålla potentiella skyddsvärda träd så att de kan ersätta jätte träden i framtiden och bidrar till den biologiska mångfaldens fortsatta existens.

9:4 Bland de inventerade träd uppfyller c. 165 kraven för att klassificeras som jätteträd samt även och andra kriterier, exempelvis mycket gamla träd, hål träd och träd som har rödlistade arter knutna till sig. Rekommendationen från Naturvårdsverket är att sådana träd bör sparas.

9:5 Trädarterna alm och ask har sedan 2010 förekommit på listan över rödlistade arter. Spridning av almsjukan har lett till en kraftig minskning av friska almar i landet och spridning av

1. ¹ www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5411-2.pdf

askskottsjukan har lett till en minskning av friska askar. Detta påverkar även ett antal andra arter knutna till trädarten. Fällning av sjuka träd missgynnar de arter knutna till träden. Rekommendationen från Naturvårdsverket och Länsstyrelsen är att döda askar bör stå kvar om de inte utgör en risk.

10.Trädfällning – om träd måste fällas hur ska de ersättas?

- 10:1 Rekommendationen är att inte fälla träd som klassas som skyddsvärda träd om dem inte utgör en risk. Man bör kontakta en konsulterande arborist eller renommerad arborist för att besiktiga trädet innan beslut att fälla tas. Om trädet anses utgör en risk och måste fällas bör den ersättas. Rekommendationen är att ett nytt träd bör planteras för varje 20cm DBH av det trädet som fälls.

Exempel: trädets omfång är 3,14m = 100cm DBH = 5 ersättningsträd

11.Trädbeskärning – riktlinjer för beskärningsbehov

- 11:1 Trädbeskärning utförs främst för att minska kronans omfattning eller för att ta bort döda eller skadade grenar.
- 11:2 Man bör undvika att ta bort grenar som har en diameter omfång som är större än en tredjedel av stammens DBH.

Exempel: trädets omfång är 3,14m = 100cm DBH = ta inte bort grenar över 33 cm i diameter.

12.Rätt årstid

- 12:1 Träd kan beskäras de flesta månaderna under året men det finns ett antal perioder där man bör undvika den.
- 12:2 Man bör undvika beskärning om temperaturen är lägre än -10 grader.

- 12:3 Man bör undvika beskärning när saven stigar främst för att undvika skador. Barken sitter lös under de tider när träden vaknar efter sin vinter vilan. Då finns det mycket vätskor som flyttar omkring i stammen. Om man klättra i träd under denna tidig vår period kan man skada barken. Om man skära bort grenar kan man få fläk skador som man inte hade för avsikt att skapa.
- 12:4 Man bör även ta hänsyn till de tider där vissa svamparter sprida sina sporer. Färska beskärningssår innebär att trädet riskerar att bli en landningsplats till svampsporer och dessa i sin tur skulle kunna ta sig in i trädet och etablera sig. Vissa svamparter vållar röta i träden och på sikt kan trädets hälsotillstånd försämrats till den grad att den utgör en risk.

13. Beskärning – vilken sorts beskärningsalternativ är bäst?

- 13:1 Om ett träd måste beskäras borde det finnas en anledning till detta. Arborister kan erbjuda ett antal olika typer av beskärningsmetoder. Här kommer några av de vanligaste förekommande:

Avlastningsbeskärning: Beskärning av hela eller delar av trädets krona för att förebygga stam eller grenbrott.

Flerstegsbeskärning: Beskärnings metod som används främst på gamla, veteran träd där kronan håller på att dö högst upp (detta kallas för kronretiering – se nedan). För att behålla trädet utvecklar man, med hjälp av borttagning av de mindre vitala delar, en ny lägre krona.

Kronretiering: En naturlig process hos äldre träd där delar av kronans yttre delar dör eller bryts av samtidigt som tillväxt sker i kronans lägre och inre delar.

Kronglesning: Beskärning av mindre grenar i kronan med syfte att öka ljusinsläpp eller att minska vindfång.

Kronhöjning: Beskärning av kronan där man avlägsnar de lägre grenar till specificerad fri höjd.

Kronreducering: En metod som användas för att göra kronan mindre. Vid minskning av kronans omfång är målet att bibehåller trädets ursprungliga struktur och karaktär.

Kronstabilisering: Detta är inte en beskärningsmetod men kan användas i samband med trädvårdsinsatser eftersom detta innebär installationen av rep- eller vajer system för att förhindra okontrollerat grenbrott och överbelastning.

Säkerhetsbeskärning: Beskärning med syfte att minska risknivån till godtagbar risk.

Underhållsbeskärning: Kronrensning, borttagande av döda, skadade och/eller olämpligt placerade grenar, kvistar och vattenskott.

- 13:2 Vilken åtgärd som väljs är dock beroende av i första hand trädets hälsotillstånd och anledning till att man vill utföra en beskärning. Beslut kring beskärningsmetod bör fattas i dialog med en renommerad arborist eller konsulterande arborist.
- 13:3 Oavsett vilken typ av beskärningsmetod bör man inte ta bort mer än 20-25% av kronans levande grenar vid varje beskärningstillfälle och man bör lämna så mycket död ved som möjligt kvar i trädet. Om trädet blir för kraftigt skuret kommer det bildas mycket vattenskott som i sin tur leder till grenar med dålig förankring i den gamla veden. Dessa skott bör skäras tillbaka vart 3 - 5 år.
- 13:4 Det finns en annan återkommande praxis som kallas för toppning. Detta bör inte användas som beskärningsmetod. Toppade träd blir på sikt farliga träd. Det öppna såret ruttar, de nya skotten växer och blir grenar med svaga förankringar till stammen. Trädet arbetar för att återskapa förlusten och trädet blir så småningom lika högt som det var innan den toppades och på sikt kommer trädet att behöva fällas. Rekommendationen är att inte toppa träd.

14. Beskärningsintervall

- 14:1 Tiden mellan de återkommande beskärningarna varierar från träd till träd beroende på vilken typ av hälsoproblem man försöker underhålla. Vissa träd kan vara i behov av skötsel årligen och andra kanske klarar sig utan trädvårdsinsatser. Rekommendationen är att man exempelvis kan utföra kronreducering, där man glesar ut hela kronan, vart 6-7 år.

15. Riskträd – besiktningsrutiner

- 15:1 Ett antal träd i inventeringsmaterialet anses vara i behov av fördjupad. Detta är för att undersöka huruvida dessa träd utgör en risk (se tidigare diskussion i avsnitt 4).
- 15:2 Träd som klassas som riskträd är träd som är skadade där hela eller delar av trädet riskerar att falla plötsligt utan varning och vållar skador till antingen person eller materiella ting.
- 15:3 Skadade träd bör genomgå en besiktning och en riskbedömning bör utföras vid behov. I ett besiktningsprotokoll får man en beskrivning av eventuella hot, problem, skador, defekter svampangrepp eller sjukdomssymptom.
- 15:4 Efter besiktning blir det möjligt att föreslå akuta respektive underhållsåtgärder samt ange när och hur ofta träden bör inspekteras och riskbedömas igen.

16.Trädrester – död ved och höga stubbar

- 16:1 Det är väldokumenterat att död ved är viktig för den biologiska mångfalden och inte minst för många av de arter som finns på den rödlistade arternas list. Det ett önskemål från Naturvårdsverket att mängden död ved ska ökas och ett sätt att bidra till ökande av mängden död ved är att spara några döda grenar som faller eller beskäras bort från träden. Om det är möjligt bör man hitta ett område där en mindre död ved depå kan skapas. Depån kan utnyttjas av många arter under många år.
- 16:2 Om ett träd måste fällas kan man också välja att lämna kvar en del av stammen där trädet har stått. Det är även önskvärt att skapa en högstubbe istället för att kapa stammen på marknivå. Grov död ved attraherar en större artrikedom och bryts ner under en längre tid. Stora trädrester bör lämnas kvar på platsen, gärna i ett solbelyst område.
- 16:3 Faunadepåer bör även skapas för de fyra inventeringsområden så att trädrester som inte kan ligga kvar på platsen där träd har fällts kan bortforslas. En dialog med kommunen och de som förvalta allmänna platser bör äga rum för att specificera vilka platser är godkända att använda som depåer för grövre trädrester.

17.Nyplantering

- 17:1 En tydlig trend som har framkommit i projektets slutrapport är att många träd har försvunnit från området. Det verkar finnas ett antal anledningar bl.a. nybyggnationer, utsikt, risk för fast egendom, oroskänslor för att träden ska falla i stormar och under de senare åren har några träd fallet på grund av stormvindar. I projektets slutrapport konstaterades det att 132 skyddsvärda träd har försvunnit sedan 1960-talet, varav en majoritet sedan 1990 och framåt.
- 17:2 Ett annat problem är att det befintliga trädbeståndet består av många gamla träd som riskerar att försvinner på grund av att dessa är skadade eller för att de av helt naturliga skäl håller på att dö. Utglesning av trädmiljöer i Särö leder även till ett försvinnande av naturvärden i området och nyplantering bidrar på sikt till ett bevarande av exempelvis de rödlistade arter som finns i området.
- 17:3 Det finns ett behov av att plantera nya träd i området om man vill försäkra trädbeståndet i framtiden. Rekommendationen är att man arbetar fram en planteringsplan. I en sådan plan kan man titta närmare på vilka planterings behov finns. I en planteringsplan kan man utse områden

där plantering borde äga rum och man kan ange vilka trädarter man borde välja. I en planteringsplan kan man vidare skapa etablerings- och skötselrutiner för de nyplanterade träden.

18. Tidsplan för åtgärderna

- 18:1 Vid projektets start fanns det en målsättning att upprätta skötselplaner för de träd som bedöms ha ett vårdbehov på grund av ett överhängande hot. Sammanlagt finns det 31 träd i inventeringsmaterialet som är i behov av omgående trädvårdsinsatser, främst beskärning.
- 18:2 Det finns c. 16 träd i inventeringsmaterial som bedöms i behov av omgående besiktning. Sju av dessa klassas som skyddsvärda träd. Ett av träden bedöms som akut (1 ek), ett är i behov av frihugning (1 ek), och de övriga har stamskador (5 stycken) eller tecken på försämrade hälsotillstånd (9 stycken). Ägaren till dessa träd bör kontaktas och informeras.
- 18:3 Sju skyddsvärda träd är i behov av fördjupad besiktningar och trädvårdsinsatser. Vilken typ av trädvårdsinsatser träden kommer att behöva framgår efter besiktning och riskbedömning har ägt rum

19. Kostnader och budgetering

- 19:1 De flesta träd som har inventerats inom ramen för detta projekt finns i trädgårdar och ägs av privata personer. Därmed är det varje ägares ansvar att bekosta skötsel av dessa träd. Man bör budgetera för framtida underhåll av varje träd precis som man gör man andra ägodelar.
- 19:2 Det finns kanske en möjlighet att söka vidare efter ekonomiskt stöd för att fortsätta med nya projekt som liknar den som har pågått under 2010-2014. Att kunna fortsätta med det arbete som igångsatts genom LONA projektet innebär att trädbeståndet på Särö kan fortsättningsvis förvaltas utifrån ett helhetsperspektiv och inte endast vara beroende av den enskildas ansvar.

20. Målbilden för träden i området

- 20:1 Trädbeståndet på Särö är unikt och målbilden för träden i området bör vara att bevara träden, i synnerhet de skyddsvärda träden så mycket som möjligt. Området har drabbats av stora träd förluster under de senaste 3 decennier (c. 120 stycken) och detta i sin tur har lett till en negativ inverkan på den biologiska mångfalden. Om trenden med trädfällning och stormskadade träd

fortlöper kommer de rödlistade arterna och de höga naturvärden som finns i område att fortsätta försvinna.

- 20:2 Kunskap om träd bör spridas vidare till alla träd ägare i området. Ett sätt skulle vara att trycka upp denna trädvårdsplan och dela ut den till alla berörda. Om träden får den vård och skötsel de behöver kan det förlänga trädens lev och minska riskerna för att träden blir skadade i onödan. Samtidigt väcks ett intresse för träd och deras betydelse för området. Detta kan vara av vikt till de nyinflyttade säröboende.
- 20:3 Träd är viktiga av ett antal olika anledningar. De bidrar till skapande av en miljö som kan upplevas som positivt och trevlig att vistas i. I andra länder bidrar stora gamla träd till ett ökat värde på en fastighet. Forskning har också visat att träd i urbana miljöer har en positiv effekt på människans hälsan och bidrar till att minska brottslighet. Stora träd med omfattande kronor reducerar föroreningspartiklar från luften, de dämpar ljudnivåer och vind hastigheter och sänker vattennivåer vid kraftiga regnfall. Träden skapar en känsla av lokal identitet för människor, djur och växter. Trädbeståndet på Särö är unikt och bör förvaltas med omsorg.

Bilaga 1 -Bestämmelser och lagstiftning – kultur och naturvärden

Det finns ett antal bestämmelser och lagstiftning som träden på Särö kan beröras av i huvudsak de träd som befinner sig på icke privat ägd mark. Nedan kommer utdrag från Länsstyrelsens rapport: *Fria eller fälla? Remissversion 2013-06-12*

"Ibland är lagstiftningen till för att skydda träden, men lika ofta avser den människors säkerhet eller samhällsviktiga funktioner. Nedan beskrivs de lagar som i huvudsak reglerar arbetet med träd i offentliga miljöer. Ibland kan ett och samma område beröras av lagstiftning från flera olika områden, till exempel miljö- balken och kulturminneslagen, samtidigt som arbetsmiljölagen måste beaktas. I dessa fall rör det sig om parallell lagstiftning där ingen av lagarna är överordnat den andra och det kan därmed krävas till- stånd eller dispens från flera håll för en och samma åtgärd." (s.22)

Byggnadsminnen

"I tredje kapitlet KML får en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde förklaras för byggnads- minne av länsstyrelsen. Bestämmelserna om byggnadsminnen får också tillämpas på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde. Länsstyrelsen anger genom skyddsbestämmelser på vilket sätt byggnaden, trädgården eller parken ska vårdas och underhållas samt i vilket avseende den inte får andras. Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna."(s.22-23)

Plan- och bygglagen

"Träd i bebyggda områden hanteras enligt plan- och bygglagen (2010:900, nedan kallad PBL). I tätorter är så gott som all mark detaljplanlagd och i andra bebyggda områden gäller oftast detaljplaner eller områdesbestämmelser. Dessa två instrument kan reglera hur man får hantera träden.

Enligt PBL får områden som är särskilt värdefull ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas. Detta gäller även för allmänna platser samt för tomter som är utpekade i en detaljplan eller i områdesbestämmelser. Bestämmelserna gäller oavsett om en åtgärd kräver lov eller inte.

I en detaljplan eller områdesbestämmelser får också kommunen införa krav på marklov för trädfällning antingen inom hela området eller utpekade områden. Det betyder att man måste ansöka om lov innan man får ta ner träd i dessa områden. Oftast gäller detta träd över en viss diameter och om man får tillstånd till att ta ner trädet så kan det vara ett villkor att man planterar ett nytt träd på samma ställe." (s.23)

Det generella biotopskyddet: allé

Biotopskyddsområde är en form av områdesskydd som kan användas för att skydda små mark- och vattenområden (biotoper) som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter, eller som annars är särskilt skyddsvärda. Bestämmelser som reglerar frågor

om biotopskyddsområden finns främst i 7 kap. 11 § miljöbalken (1998:808, nedan kallad MB) och förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (nedan kallad FOM). Inom ett biotopskyddsområde är det förbjudet att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Om det finns särskilda skäl får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. Normal skötsel som inte skadar naturmiljön i ett biotopskyddsområde kräver inte dispensprövning.

Det finns sju biotop typer som genom beslut av regeringen är generellt skyddade som biotopskyddsområden i hela landet enligt 5 § FOM. Dessa biotoper har skyddats eftersom de utgör viktiga livsmiljöer, tillflyktsorter och spridningskorridorer för växt- och djurarter, men har minskat starkt till följd av rationaliserad markanvändning. Alléer är en av dessa utpekade biotoper.” (s.23-24)

Vilka alléer berörs?

”En allé definieras enligt MB som lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Biotopskyddet gäller även när träd raden är belägen längs kanten av ett i övrigt öppet landskap. Även alléer i byar, samhällen och städer omfattas av biotopskyddsbestämmelserna om alléerna står öppet eller längs en väg, och inte är belägna i omedelbar anslutning till byggnader. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd. För nyanlagda alléer inträder skyddet när mer än hälften (övervägande del) av träden är vuxna, det vill säga mäter 20 cm i diameter i brösthöjd eller har uppnått en ålder av 30 år (det som först inträffar). För befintliga alléer med träd som har planterats som kompensationsåtgärd för nedtagna vuxna träd bör skyddet fortsätta att gälla även om inte en övervägande del av träden är vuxna efter nyplanteringen.

Alléer nära bebyggelse och alléer som utgör risk Biotopskyddsbestämmelserna gäller inte för de träd i en allé som är belägna i omedelbar anslutning till bebyggelse (bostadshus eller andra byggnader). Det innebär att åtgärder som är nödvändiga med hän- syn till pågående verksamhet i anslutning till den befintliga byggnaden eller för byggnadens funktion, inklusive nödvändig utveckling, eller för att förhindra skada, får vidtas. Sådana åtgärder får således vidtas utan dispensansökan även om det innebär att avverkning av träd måste ske. De delar av en allé som inte är belägna i omedelbar anslutning till bebyggelse omfattas inte av undantaget. Även när en allé inte är belägen i omedelbar anslutning till bebyggelse kan ett enskilda träd eller grenar som utgör en uppenbar och påtaglig akut risk för skada på människor, djur eller egendom på egen risk få tas bort utan dispens, om risken för skada är så överhängande att en dispensprövning inte kan inväntas. En dispensansökan bör dock samtidigt lämnas in. Om hela trädet tas ned bör det i normalfallet ersättas med ett nytt träd.” (s.24)

Områdesskydd enligt miljöbalken

”Ett område kan skyddas på grund av dess höga biologiska värden, kulturhistoriska värden eller värden för friluftslivet. De flesta av dessa skydd regleras i miljöbalken. Vilken sorts skydd det får (kulturresevat, naturresevat, naturminne, biotopskyddsområde, nationalpark, Natura 2000-områden eller naturvårdsavtal) beror på vilka värden som finns där, hur stort området är och hur markägarförhållandena ser ut. Förenklat kan man säga att stora områden där staten äger hela eller delar av marken oftast är nationalparker eller naturresevat medan mindre privatägda områden oftare är skyddade som biotop- skyddsområde, naturvårdsavtal, naturminnen eller också kultur- eller naturresevat. Oftast har dessa områden föreskrifter som reglerar vad som är förbjudet att göra, vilket också kan variera inom olika delar av området. Ofta finns även en skötselplan för området som

beskriver vilka åtgärder man ska göra för att bevara och utveckla de utpekade värdena. Eftersom föreskrifter och skötselplaner är unika för varje enskilt område finns det stora variationer i vad man får och inte får göra med träden. I många områdesskydd krävs det dock antingen dispens eller tillstånd om man vill fälla eller ersätta träd.” (s.25-26)